

ЕВОЛЮЦИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ЛАТИНСКА АМЕРИКА И БЪЛГАРИЯ

Йордан Стоичков¹

УВОД

С хронологическото навлизане в XXI век Република България, като свободна държава интегрирала се в международната общност, установява постигането на редица главни цели – пълноправно членство в НАТО и ЕС, участие в разрешаването на международни конфликти, свободно движение на своите граждани и стоки – но най-вече установява едно задълбочено и дългосрочно развитие на отношенията си с държави, с които до момента е притежавала само формални контакти. През последните години, тази еволюция може да бъде ясно забелязана и в отношенията със страните от Латинска Америка.

Както знаем, международните отношения не са аморфна съвкупност от просто разнообразни връзки, осъществявани на интернационално ниво. Те образуват система, съдържаща единство от елементи, свързани един с друг и взаимодействащи така, че да могат да се получат резултати, непостижими от промените на никой елемент взет по отделно. Както ще видим от последователния анализ на представяната тук проблематика, някои от международните отношения са ефимерни, възникват така бързо както и прекратяват съществуването си, без да окажат забележимо влияние върху системата. Други са трайни и образуват своеобразни, устойчиви възли на сътрудничество, а понякога и на противоречия, които могат значително и дълго да влияят върху системата.

Колкото повече расте значението на международните отношения в съвременния свят, толкова повече тяхната система – като най-голямата универсална система на социални, политически и икономически отношения – оформя външната среда, в рамките на която съществуват и в която взаимодействат националните държави и обществените връзки. Може да се каже, че състоянието на системата определя съществена част от условията за политическото поведение на страните в процеса на тяхното общуване, а съотношението между нейните състояния и

¹ Преподавател в Нов Български Университет, в Университете на Буенос Айрес, Барселона и Валенсия.

икономическите интереси на участващите в системата страни също така се явява като основен фактор за предприемане на действия с интернационален контекст.

Всяко отношение предполага наличието поне на две страни, но те могат да бъдат и повече от две и отношението да се определи тогава като многостранно. За нуждите на анализа, всяко многостранно отношение може да се раздели на комплекс от двустранни отношения. Тъй като системата на международните отношения е система от трансгранични отношения, двустранните отношения се явяват един краен предел, до който системата може да се декомпозира. В този ред на мисли, двустранните, както и многостранните отношения, образуват структурата на системата на международните отношения, като върху тях въздействат особеностите на движението и закономерностите на общата система².

Също както цялата система и двустранните отношения са много динамични. Промените им са заложи в постоянно изменящите се потребности, интереси и цели на субектите участващи в интернационалната среда. Затова изучаването на потребностите, интересите и целите на субектите, на тяхното минало, настояще и възможно бъдещо развитие, представлява важно направление за изучаването на международните отношения като цяло, а в частност и тези на българската държава.

Този кратък теоретичен обзор може да послужи като обосновка за анализа на постоянно развиващите се международни отношения между страните от Латинска Америка и България. За разлика от отношенията с други държави – най-вече разположените в Европа, с които логически и исторически България поддържа основните си политико-икономически връзки – установяването на отношенията с Латинска Америка намира своето начало едва през първите години на XX век.

Еволюцията на тези отношения може да се раздели на три основни исторически етапи:

- a) По времето на Царство България до Втората световна война (1922–1944 г.)
- b) През социалистическия режим в Народна Република България (1945–1989 г.)
- c) В периода след демократичния преход в България (след 1990 г.)

Също така международните отношения между България и страните от Латинска Америка се характеризират с две основни насоки:

- 1) Дипломатическо–политически
- 2) Търговско–икономически

² Стефанов Г., *Теория на международните отношения*, София 1995, стр.65

Трудно е да бъде оспорена констатацията, че географският, исторически, политически, културен и социално-икономически комплекс, който като цяло назоваваме с общото име „Латинска Америка“, продължава да бъде една сравнително екзотична проблематика, както за българското общество, така и за сегашната българска дипломация. Все пак днес, повече от всякога, тези отношения показват едно издигане в списъка с приоритетите на българската външна политика.

Ще се опитаме да направим един анализ на еволюцията в цялостните отношения между нашата страна и държавите от Латинска Америка, за да бъде потърсен път и средства за издигане нивото на тези отношения и за едно научно изясняване на причините за сегашното им състояние.

I. ДИПЛОМАТИЧЕСКО–ПОЛИТИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

1. Латинска Америка и отношенията с Царство България

До началото на Втората световна война нашата страна има "съвсем ограничени връзки със страните от Латинска Америка"³. Подобно твърдение не е далеч от истината, но е твърде общо по своя характер и не разкрива някои интересни факти от отношенията между България и латиноамериканските страни в този период. Факт, е че в годините до 9 септември 1944 г. външнополитическите и търговски контакти с Латинска Америка са с порядъчни и с ограничен характер, но посредством социалния феномен на имиграцията, страната ни се оказва доста по-близо до региона на Южна Америка, отколкото ни показва сухата статистика от това време, отчитаща преди всичко сключените сделки и трансфера на стоки и капитал.

Аржентина е първата латиноамериканска държава, с която България установява консулски отношения още през 1922 г. и този външнополитически акт е продиктуван във висша степен от многобройната ни имиграция в тази водеща страна, а не от никакви икономически съображения.

"При преброяването през юни 1914 г. българите са 3312 души от осем милионното население на Аржентина"⁴. През 1927 г. в страната на Рио де ла Плата живеят вече 12 000 българи, което налага изпращането на наш дипломатически представител там. Подобни действия от страна на ръководеното от Атанас Буров

³ Николов С., *Латинска Америка между щика и урната*, София 1985, стр.108

министерство и правителството на Андрей Ляпчев показват, че българската дипломация и политическата класа, въпреки многобройните други външно и вътрешнополитически проблеми на България, в периода между двете световни войни са действали в унисон, когато е имало нужда от закрила на нашите сънародници в чужбина.

Днес по неофициални данни там живеят около 50 000 наши сънародници – заселници от началото на миналия век и техните наследници, затова българската общественост очаква по-синхронизирани и отговарящи на съвременните предизвикателства мерки от страна на нашата дипломация в защита на едно от съществените ни национални малцинства зад граница.

Дипломатически отношения между Царство България и Република Аржентина са установени на 8 юли 1931 г., когато Аржентина назначава за свой пълномощен министър за Румъния и България д-р Рикардо Оливера, а по същото време в Буенос Айрес вече има българско почетно генерално консулство.⁵ За завеждащ Почетното генерално консулство е бил изпратен (по препоръка на уважаваните български общественици и дипломати Симеон Радев и Стефан Панаретов) възпитаникът на Роберт колеж и на Харвардския университет, Юпитер Дойчев, преназначен след издигането на консулството през 1935 г. в легация, за неин временно управляващ.

Втората страна от Латинска Америка, с която България установява консулски отношения през 1927 г. и дипломатически отношения през 1934 г., е Федеративна Република Бразилия. Това възходящо развитие се обуславя от важната роля на тази страна в региона на Латинска Америка. Бразилия е водещата латиноамериканска държава в икономически, демографски и геополитически план. Българската имиграция в Бразилия е значителна през първата половина на XX век, макар че по своите мащаби отстъпва на имиграцията в Аржентина.

В периода до 1944 г. България установява дипломатически отношения с Република Чили (през 1935 г.) и с Мексико (през 1938 г.), но контактите са изключително редки, а търговски отношения практически не съществуват. "До 9 септември 1944 г. България поддържа търговски отношения само с три латиноамерикански страни, от които има само внос. Вносът от Бразилия през 1939 г. например възлиза едва на 100 хил. лв., от Аржентина сме внесли 7 т. кожи от едър добитък, а от Уругвай - 730 т. ленено масло"⁶.

⁴ Di Tella T., Lucchini C., *Sociedad y estado en América Latina*, Buenos Aires 2003, стр.204

⁵ Матеева М., Тепавичаров Х., *Дипломатически отношения на България 1878–1988*, София 1989, стр.76

⁶ Панайотов Д., *НРБ и развиващите се страни*, София 1976, стр.110

2. Латинска Америка и отношенията с Народна Република България

Втората световна война слага негативен отпечатък върху отношенията между България и латиноамериканските държави. Поради участието на България във войната повечето дипломатическите отношения са прекъснати, а възстановяването на тези контакти след 1945 г. ще отнеме в някои случаи десетилетия.

Прекъснати по решение на мексиканското правителство през 1941 г., българо-мексиканските дипломатически отношения са възстановени чак през 1974 г. Отношенията с Бразилия са възстановени на ниво легации през 1961 г., а на ниво посолство са издигнати през 1974 г.

След 9 септември 1944 г. страната ни попадна в зоната на съветското политическо влияние и този факт дава отражение върху нейните външнополитически, икономически и търговски отношения с всички страни, включително и с тези от региона на Латинска Америка. В синхрон с външнополитическия курс на Москва, България започва да изгражда засилени контакти с т.нар. "развиващи се страни", голяма част от които са страните от Латинска Америка. Те се превръщат в арена на сложни дипломатически и военно-политически маневри, целящи доказване на превъзходството на противостоящите си военно-политически блокове. Като съюзник на СССР след 1944 г., България участва активно със своя външнополитически, търговски и финансов ресурс в това стратегическо, глобално по своя характер противоборство.

Тези обективни исторически обстоятелства правят изключително интересен фактът, че именно периода на социалистическото развитие на България от 1945 г. до 1989 г., се определя често като своеобразен "златен век" на отношенията между България и Латинска Америка.

В полза на това становище могат да бъдат приведени голям брой доказателства. Освен възстановените дипломатическите контакти с Аржентина, Бразилия, Мексико и Чили, за пръв път в историята на страната ни, са установени дипломатически отношения с Уругвай (през 1958 г.), с Куба (през 1960 г.), с Перу (през 1969 г.), с Коста Рика (през 1970 г.), с Колумбия и Панама (през 1973 г.), с Венецуела (през 1974 г.), и с Никарагуа (през 1979 г.).

В годините след Кубинската революция от 1959 г. стокообменът на България със страните от Латинска Америка видимо нараства. Ако в началото на 50-те години НРБ има редовни търговски връзки само с Аржентина и Уругвай, то в началото на 1973 г. търгува с петнадесет латиноамерикански страни: Куба, Чили, Перу, Бразилия, Аржентина, Венецуела, Гвиана, Доминиканската република, Еквадор, Колумбия, Коста Рика, Панама, Уругвай, Хаити и Ямайка. В десет от тях (по-

точно в Куба, Чили, Бразилия, Аржентина, Уругвай, Перу, Еквадор, Колумбия, Венецуела и Коста Рика), страната ни има свои постоянни търговски представителства.⁷

Както някои автори от това време признават, "връзките между НРБ и Латинска Америка в последните няколко години имат известни характерни моменти, които допринасят за интензифицирането им"⁸. Очевидно тук става дума за това, че нашата страна осъществяваше активно търговско, икономическо и научно-техническо сътрудничество с Куба, Чили и Никарагуа – все страни, които в различни периоди от своята история са били управлявани от правителства, с ясно или категорично декларирана социалистическа и антиамериканска политическа ориентация.

В периода от 1960–1990 г. пръв икономически, политически и търговски партньор на нашата страна в региона е Куба. Стокообменът между двете страни нараства лавинообразно, започвайки през 1960 г. с 0,6 млн. лв. и достигайки почти 380 млн. преводни рубли в края на 80-те години. Посредством изпращане на свои инженери и специалисти, България изгражда заедно с други държави от СИВ, важни за кубинската икономика обекти, като заводи за селскостопански машини, фабрики за водни помпи, пречиствателни станции, заводи за специална електроника, кобалто-никелов заводски комплекс и др.

Тези примери илюстрират колко много може да бъде постигнато в сферата на икономическото сътрудничество със страните от Латинска Америка, ако съществува готовност за развитието на тези отношения. При положително отношение от страна на политическата класа, географската отдалеченост не може да бъде пречка за развитието на икономическите и дипломатическите контакти.

През 60-те и 70-те години на ХХ век в Южна Америка се установяват военни режими, които са носители на един различен проект за развитие. Военните диктатори са реакция на определена историческа конюнктура, а международните ситуации заставят националните елити да провеждат икономически реформи. Военните диктатури са закономерни и неизбежни събития в региони, като Латинска Америка, предвид обективните обстоятелства на общественото развитие там.

Нивата на двустранните ни отношения с латиноамериканските държави в този период растат, но не можем да пропуснем да отбележим, че те са ситуирани изцяло в контекста на Студената война, като се характеризират с идеологическа обремененост и едностранчивост. В зависимост от това, дали правителствата на

⁷ Пак там, стр.108

латиноамериканските страни споделят или отхвърлят политическите идеи и инициативи на т. нар. "съветски блок", България се сближава политически и икономически с тях, или пък "замразява" своите контакти, какъвто е примерът с Чили след преврата на генерал Пиночет през 1973 г., както и този с Бразилия след установяването на военната диктатура през 1964 г.

Идеологически мотивираната външна политика на България през периода 1945–1989 г. е носител на характерни слабости, резултат на историческото време, но които не са в състояние да обезценят или игнорират значимостта на постигнатите резултати. В полза на тази теза биха могли да се посочат конкретни данни, като броя на дипломатическите и търговските представителства на нашата страна в региона, или нивата на стокообмен между България и тези страни.

Най-голямото предимство на българската външна политика към региона в периода 1945–1989 г., е наличието на ясна, общоприета, макар и силно идеологизирана политическа рамка, в която отношенията между НР България и Латинска Америка са имали възможност да се развиват в голяма степен успешно.

3. Латинска Америка и отношенията с България след демократичния преход

Съществуват различни виждания за развитието на отношението между обществата, но според повечето от съвременните автори това развитие е свързано с ценностите на демокрацията⁹. Един изключително важен момент в развитието на държавата в модерната латиноамериканска общност е преходът към демокрация, който до голяма степен съвпада с историческия период на подобния преход и в страните от Източна Европа.

След политическите промени настъпили в нашата страна в края на 1989 г., насоките на българската външна политика видимо се променят. Усилията на българската дипломация трайно се насочват в посока на по-голямо политическо и икономическо сближаване със страните от Западна Европа и САЩ. Окончателен израз на тези дългогодишни усилия са приемането на България за пълноправен член на НАТО през 2004 г. и подписването на договора за присъединяване на нашата страна към ЕС през 2005 г.

След 1990 г. сред пълноправния политически елит на България съществува консенсус относно нуждата от широкообхватни реформи, пред които бяха

⁸ Пак там, стр.109

⁹ Ellner S., *Globalization, macro-economical policies and Latin American democracies*, Washington 2002, стр.89

изправени българската държава и общество. Промените закономерно засягат и българската дипломация, която постепенно се отдалечава от идеологизирания външнополитически модел, наследен от годините на Студената война и мобилизира значителен ресурс, в преследването на новите, приоритетни цели на България.

Но редица изследователи твърдят, че в същото време не се сбъдва изискването за по-голяма прагматичност и че са били разрушени изгражданите дълги години икономически и политически контакти с отделни държави, в т.ч. и със страните от Латинска Америка¹⁰. Куба е достатъчно красноречив пример в подкрепа на това разбиране. В продължение на 30 години тази страна бе наш основен латиноамерикански партньор, а в икономиката на острова бяха инвестирани значителни средства от български произход. Нашата страна "...беше позната на кубинския пазар с хранителни стоки, торове, химикали, електроника, козметика, фармацевтика и др., срещу които получавахме захар, меласа, цитрусови плодове, никел и др."¹¹

Според Министерство на икономиката и енергетиката на Република България днес "...само отделни фирми поддържат контакти с Куба, като редица стоки, традиционни за стокообмена между двете страни, се търгуват чрез посредничеството на трети страни. Съществува реална опасност традиционните български стоки за Куба да бъдат изместени от европейски и латиноамерикански такива".¹² Това е факт, който особено се наблюдава с интензифицирането не само на икономическите, но и на политическите отношения с Венецуела. Така, за първите осем месеца на 2005 г. стокообменът на нашата страна с Куба е под един милион щ.д., въпреки многобройните спогодби за търговско и икономическо сътрудничество, подписани между двете страни.

Гореизложените факти подкрепят тезата, че въпреки постигнатия външнополитически напредък на Република България през годините на т.нар. "преход", липсата на политически решения спрямо Латинска Америка водят до липса на координация между ключовите ведомства на държавата. С това се обяснява и закриването на дипломатически и търговски представителства в страни от региона, с които имахме политически и икономически контакти на добро ниво.

Така например през 1990 г. посолството ни в Лима е закрито, възстановено е през 1992 г. и е закрито повторно през 1998 г., а посолството на Перу в София е

¹⁰ Пенчева Е., *Шансовете на демокрацията в Латинска Америка*, София 2006, стр.113

¹¹ Министерство на икономиката и енергетиката, *Актуална справка за търговско-икономическите отношения между Р. България и Латинска Америка*, София 2005 г.

¹² Пак там, стр. 12

закрито пет години по-късно, на 30 ноември 2003 г. Същевременно, според Министерство на външните работи на Република България, за 2002 г. Перу се нарежда на второ място в Латинска Америка (след Бразилия), по стокообмен с нашата страна, а през октомври 2003 г. едностранно премахва визовия режим за български граждани, притежатели на обикновени паспорти.¹³

Примери като тези за съжаление не представляват изключение. Търговският обмен и икономическото сътрудничество, на основата на равнопоставеност и взаимна изгода, са неизменните и най-важни приоритети във външната политика на всяка една държава с нейните страни-партньори. Те са нейните най-реални измерения, предоставящи на изследвателя възможно най-коректната емпирична база, за оценка нивото на двустранните отношения. Във връзка с гореизложеното е уместно запознаването в самостоятелна част, с търговските и икономически аспекти на българската външна политика в региона на Южна Америка и Карибите.

II. ТЪРГОВСКО – ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ

1. Хронологично развитие

Като за начало можем да споменем, че още от края на 30-те години на миналия век съществуват социално-икономически структури между Уругвай, Бразилия и Аржентина, които днес съставляват гръбнака на Общия пазар на страните от Южния конус (МЕРКОСУР) и които са приели голяма част от българската икономическа имиграция в началото на миналия век.

През първата половина на XX век икономиката на страните в Южна Америка е насочена основно към износ, като преобладаващ дял заемат продуктите от селското стопанство, нефта, златото, среброто, скъпоценните камъни и боксита. Собствена преработвателна промишленост почти не съществува в тези държави, а поддържането на огромната им икономика се обосновава приоритетно на т.нар. "агро-експортен модел"¹⁴. Малко са металургичните и химически предприятия на континента като тези в Аржентина, Чили, Бразилия и Мексико, главните страни с които България поддържа дипломатически отношения.

¹³ МВНР - дирекция "Америка", *Актуална справка* – в момента България има посолства само в шест страни от региона на Латинска Америка: Аржентина, Бразилия, Венецуела, Куба, Мексико и Чили.

¹⁴ Cardoso F.H., Faletto E., *Desarrollo y dependencia en América Latina*, Mexico 1992, стр.53

След 9 септември 1944 г. и особено от 1960 до 1990 г., се забелязва ясна тенденция за разширяване на нашия стокообмен с Южна Америка. Това до голяма степен се дължи и на структурните изменения в българското стопанство, което през този период се индустриализира със значителни темпове. Индустриализацията в България спомага за утвърждаването на нашата страна като търговски партньор, въпреки нейната географска отдалеченост. "Българските химически произведения се търсят, с което може да се обясни фактът, че през 1959 г. около 10% от целия аржентински внос на алкални произведения е задоволен от България".¹⁵

През 1974 г. "на бразилския пазар се появяват български телефонни апарати, стругове, верижни трактори, фрезмашини, бормашини, консервирани зеленчуци, мармалади, конфитюри, компоти, бутилирани гроздови вина, персийски килими, медикаменти и др."¹⁶

Броят на междуправителствените договори и спогодбите със търговските палати на страните от региона, през този период, също нараства интензивно. Най-важните от тях са, както следва:

- **АРЖЕНТИНА** – Търговска спогодба (1971 г.); Спогодба за икономическо и техническо сътрудничество (1980 г.); Споразумение между БТПП и Камарата за индустрия, търговия и производство на Аржентина (1979 г.)
- **БРАЗИЛИЯ** – Споразумение за сътрудничество с Националната конфедерация на индустрията на Бразилия (1986 г.); Споразумение за сътрудничество с Федерацията на външно-търговските камари на Бразилия (1983 г.)
- **ЧИЛИ** – Търговска спогодба (1968 г.) и Спогодба за научно-техническо сътрудничество (1971 г.)
- **ВЕНЕЦУЕЛА** – Търговска спогодба (1988 г.)
- **МЕКСИКО** – Договор за сътрудничество с Мексиканския институт за външна търговия (1976 г.)

През 80-те години на XX век в двустранните икономически отношения между България и страните от латиноамериканския регион се налага практиката на съвместните междуправителствени комисии за икономическо и техническо сътрудничество, които в своите съвместни решения определят насоките на съвместна работа. Тази полезна практика бе запазена и при новите политически условия от следващия исторически период.

¹⁵ Розенсон Н., Шнайдер Б., *Латинска Америка, противоречия и надежди*, София 1995, стр.17

¹⁶ Cervo A. L., *Relacoes internacionais do Brasil*, Brasilia 2002, стр.114

В търговско-икономическите връзки между България и страните от Латинска Америка след 1989 г., обаче, се забелязват някои негативни тенденции. Стокообменът се характеризира със значителен дисбаланс и трайно негативно салдо. В таблица 1, поместена в актуална справка на Министерството на икономиката и енергетиката, е визиран българският стокообмен, за първите шест месеца на 2005 г., с три ключови държави, с които страната ни поддържа сравнително активни търговски взаимоотношения¹⁷.

Таблица 1:

Страна	Износ	Внос	Салдо
Аржентина	1 799 000 щ.д.	43 699 000 щ.д.	- 41 900 000 щ.д.
Бразилия	35 692 000 щ.д.	180 980 000 щ.д.	- 145 289 000 щ.д.
Чили	543 000 щ.д.	77 352 000 щ.д.	- 76 809 000 щ.д.

За търговските отношения на нашата страна със страните от Латинска Америка негативното салдо не е нов феномен, но като проблем изпъква най-вече ярко изразения търговски дисбаланс. За намаляването му компетентните български институции следва да положат умножени и координирани усилия. За съжаление този списък може да бъде продължен и с други латиноамерикански страни.

2. Регионална интеграция

Отношенията между Латинска Америка и Европейския Съюз са изключително интензивни и все повече се динамизират в последните години¹⁸. В този ред на мисли, от изключително значение за постигането на външно-политическите цели на България е използването на развиващите се механизми за съвместно сътрудничество. Такива по-точно са наскоро подписаните спогодби между УНАСУР и ЕС. Макар и все още в начален стадий (поради сравнително скорошното създаване на УНАСУР), тези спогодби очертават основите на международното сътрудничество между страните от УНАСУР и страните от ЕС, в **следните три главни направления:**

¹⁷ Министерство на икономиката и енергетиката, *Актуална справка за търговско-икономическите отношения между Р. България и Латинска Америка*, София 2005 г.

¹⁸ Ventura D., Alquie P., *O Mercosur e as relações exteriores da Union Europeia*, Brasilia 1998, стр.40

- 1) Икономическо сътрудничество (вкл. инфраструктурно развитие)
- 2) Политика за сигурност (вкл. политически въпроси)
- 3) Социална интеграция (вкл. имиграционна политика)

В началото на настоящата разработка споменахме, че разглеждаме международните отношения като система, съдържаща елементи взаимодействащи така, че да могат да се получат резултати непостижими от действията на някой елемент взет по отделно. По този начин можем да дадем за пример процесите, които протичат в момента в различните части от света и където наблюдаваме развитие и дори усъвършенстване на международното сътрудничество, когато то се реализира чрез механизмите на общото действие. Т.е. постигането на по-добри и по-трайни резултати се продуцира, когато договореностите, обменът или действията се ефективизират между асоциации от държави, групирани на регионално ниво и чрез международни организации, отколкото директно между две държави. В този смисъл можем да твърдим, че се наблюдава един превес на мултилатералните отношения над билатералните отношения. Безспорно ролята на международните институции или организации тук е съществена.

Горепосоченото дава обяснение и на съвременния феномен, който в общи параметри наричаме „създаването на регионални фактори в процесите на интеграция“. Разбира се това е поле за един отделен и задълбочен анализ, но тук само ще споменем, че този процес е от изключително значение не само за латиноамериканските държави, а особено за държавите–членки на ЕС и в частност България. С някои държави–членки на ЕС, Южна Америка е обвързана в исторически, търговско-икономически и културно-религиозен план. България би трябвало да използва огромния, външнополитически потенциал, който имат страни като Португалия и Испания в региона. Интензивните и приятелски отношения със страните от Иберийския полуостров могат да бъдат ключ за подобряването на контактите на България с латиноамериканските държави.

За страните от ЕС, Латинска Америка е регион–източник на изключително ценни суровини и би могла успешно да изпълнява тази функция в полза и на българската икономика. В тази връзка може да се отбележи, че ЕС има преференциални договорености със страни от Латинска Америка (като Мексико и Чили), както и със страните от Андската група, МЕРКОСУР и КАРИКОМ, по които България става страна в момента на приемането ѝ за пълноправен член на ЕС.

Това предполага постепенното включване на българската външна политика спрямо Латинска Америка в една общоевропейска регионална рамка. Така всъщност

биха се постигнали успехи в многостранен план там, където двустранните отношения сами по себе си биха били недостатъчни или от не особено голям интерес.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

През настоящата година се навършват 90 години от установяването на консулски отношения между България и Аржентина. Тази първа спогодба бележи началото на дълъг процес на опознаване и сближаване, който още не е завършил.

Както споменахме по-горе, отношенията между държавите, както и тези между социалните общности, често са подвластни на въздействието на външни фактори. Системата на отношенията на нашата държава със страните от Латинска Америка не правят изключение от това правило. В миналото тези отношения често са били пряк резултат от политически решения, които са излизали от рамките на прагматизма и взаимната изгода.

Промяната на политическата ситуация в България и глобалния свят, предоставят изключителния шанс днес да се работи за по-прагматични двустранни отношения с всички държави. В този смисъл главна цел на българската дипломация следва да бъде изграждането на максимално позитивни отношения със страните от региона на Латинска Америка, без излишна идеологизация и свързаната с нея конфронтация. Това би бил най-удачния начин за извличането на максимална икономическа полза за България от тези контакти.

Две са основните линии на поведение, към които страната ни би трябвало да продължава да работи:

- 1) Диференциация и отчитане** на политическите, икономически, социални и културни особености на всяка страна от региона.
- 2) Използване на възможностите**, които се предоставят от вече подписаните договори и споразумения между ЕС с Южна Америка и Карибите.

Растящата комплексност на отношенията между ЕС и Латинска Америка имплицитно налага необходимостта външната политика на нашата страна към региона да бъде перманентно подлагана на проверка. Така биха могли значително по-лесно да се постигнат целите на българската външна политика в региона, при

съществуващия превес на общоевропейската политика. В последните години бяха постигнати определени успехи в процеса на осъвременяване на договорно–правната база на сътрудничеството между България и страните от Латинска Америка, така че тя да съответства на новите реалности и да бъде съобразена с изискванията на ЕС, предвид пълноправното членство на страната ни.

В този диалог своето място имат всички компетентни национални ведомства, но без адекватно дипломатическо присъствие на България в страните от Латинска Америка, както и съответното такова на южноамериканските и карибските страни в София, е невъзможно да бъде постигната дългосрочната външнополитическа цел – да бъдат активизирани двустранните политически, икономически, търговски и културен отношения на страната ни с тази част на света.

В Латинска Америка често се наблюдава една съвкупност от вътрешнополитически, финансови и социални кризи, свързани с високото ниво на социално неравенство, голяма задлъжнялост към международни кредиторски организации и т.н. В интерес на България е да бъде активна в дейности, важни за нашите латиноамерикански партньори. Такива са различни мерки за консолидацията на демократичните структури, правовата държава, борбата срещу бедността, организираната престъпност, защитата на биологичното разнообразие и климата, и други, както и вече споменатите механизми, които се отварят чрез ЕС.

От гледна точка на състоянието и значението на системата на многостранни отношения, развиването на ползотворни икономически и търговски контакти не би било възможно без активизирането и на културните взаимоотношения, чрез реализирането на културни проекти, по специално тези свързани с дейностите между различните Университети. Българската държава би следвало да подпомага дейността на организации на гражданското общество, търговските сдружения и учебните заведения, които имат свои програми и планове за дейност с интернационален контекст в региона на Южна Америка.

Подобни и своевременни действия биха довели до разширяване на мрежата от правителствени и неправителствени контакти със страните от Латинска Америка. По този начин еволюцията на международните отношения на Република България със страните от Латинска Америка ще продължава, както тези основаващи се на събития от миналото, което е и гаранция за тяхното по-добро бъдеще. -

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Alori Laura, Campins Monica, *El estado y los actores sociales en América Latina*, Biblos, Buenos Aires, 2003
2. Birdsall N., De La Torre A., Menezes R., *Washington Contentious: Economic Policies for Social Equity in Latin America*, Carnegie Endowment for International Peace and the Inter-American Dialogue, 2001
3. Canan Aslan Akman, *The Experience of the Presidential Systems in Latin America: The Diversity, Problems and Opportunities of the Pluralist Systems*, Kalkedon Publishing House, 2007
4. Cardoso Fernando H., Faletto E., *Desarrollo y dependencia en América Latina*, FCE, Mexico, 1992
5. Castañeda Jorge G., *Latin America's Left Turn*, Foreign Relations, Washington, 2005
6. Cavarozzi Marcelo, *Autoritarismo y democracia*, Eudeba, Buenos Aires, 2003
7. Cervo Amado Luis, *Relações internacionais do Brasil*, RBPI, Brasília, 2002
8. Colmenares Silvia, *Deuda Externa: Crisis y Conflicto*, Bogota, 1988
9. Di Tella Torcuato, Lucchini Cristina, *Sociedad y estado en América Latina*, Biblos, Buenos Aires, 2003
10. Ellner Steve, *Macro-economical policies and Latin American democracies*, Foreign Relations, Washington, 2002
11. Esping-Andersen G., *Welfare States in Transition: National Adaptation in Global Economy*, SAGE Publications, 1996
12. Ganuza Enrique, Lance Taylor, *Macroeconomic Policy, Poverty, and Equality in Latin America and the Caribbean*, The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation, February 1998
13. Jaguaribe Helio (et all), *Brasil: Reforma on coas*, Rio de Janeiro, 1990
14. Kingstone Peter, *The Limits of Democratization and Development in Latin America*, Latin American Research Review Vol.41, No.1, New York, 2006
15. Lowenthal Abraham F., *Rediscovering Latin America*, Foreign Relations, Washington, 2004
16. Maceira Daniel, Murillo M. Victoria, *Social Sector Reform in Latin America and the Role of Unions*, Centro de Estudios de Estado y Sociedad, Yale University, July 2001
17. Malloy James M., *Statecraft, social policy and governance in Latin America*, Working Paper #151, February 1991
18. Mesa-Lago Carmelo, *Models of development: Social Policy and Reform in Latin America*, UNRISD, Geneva 2002,
19. O'Donnell Guillermo, *The Delegative democracy*, Lib, Buenos Aires, 1971
20. Petras James, Veltmeyer Henry, *Argentina Between the Partition and the Revolution, Argentina in the Claws of the Globalization*, Kalkedon Publishing House, 2006
21. Polanyi Karl, *The Great Transformation*, First Beacon Paperback, 1957
22. Rodríguez-Oreggia E., Martin Lima, *Product Market Competition and Informality in Mexico*, UTEXA, 2007
23. Russell Roberto, *Foreign policy of Argentina*, Eudeba, Buenos Aires, 1992
24. Sanches Parga J., *Ecuador en el engranaje neoliberal. Nueva sociedad*, San Jose, 1993
25. Solimano Andres, *Reassessing social policies in Latin America: Growth, middle classes and social rights*, CEPAL Review, December 2005

26. Ventura D., Alquie Ph., *O Mercosur e as relações exteriores da Union Europeia*, RBPI, Brasilia 1998
27. Белчев Георги, *Мексико – екзотично и земно*, Партиздат, София, 1986
28. Брайкова Татяна, *Публичните политики*, УИ “Св. Кл. Охридски”, София, 2003
29. Грийнспан Алън, *Епоха на турбулентност*, Обсидиан, София, 2008
30. Гуно Жан-Мари, *Краят на демокрацията*, Обсидиан, София, 1997
31. Доуърти Джеймс Е., Пфалцграф Робърт Л., *Теории за международните отношения - Втора част*, Обсидиан, София, 1997, стр.173-178.
32. Икин Маршъл, *История на Латинска Америка – Сблъсък на култури*, Рива, София, 2010
33. Касен Бернар, *Една нова Латинска Америка във Виена*, Monde Diplomatique, София, 2006
34. Китов Иван, *Наркомафията в Латинска Америка – общоцивилизационен проблем*, SWU, 1999
35. Кисинджър Хенри, *Дипломацията*, Издателство Труд, София, 1997
36. Лукач Джон, *Демокрация и популизъм*, Обсидиан, София, 2006
37. Матеева Мария, Тепавичаров Христо, *Дипломатически отношения на България 1878–1988*, БАН, София, 1989
38. Наим Мозес, *Изгубеният континент*, Foreign Policy, Washington, Ноември-декември 2006
39. Николов Стефан, *Латинска Америка между щика и урната*, Партиздат, София, 1985
40. Панайотов Димитър, *НРБ и развиващите се страни*, Наука и изкуство, София, 1976
41. Пантев Андрей, *Защо две Америки?*, БАН, София, 1991
42. Пенчева Елеонора, *Шансовете на демокрацията в Латинска Америка - второ допълнено издание*, Лик, София, 2006
43. Рамоне Игнасио, *Сто часа с Фидел*, Обсидиан, София, 2010
44. Розенсон Никол, Шнайдер Берtrand, *Латинска Америка - противоречия и надежди*, Стопанство, София, 1995
45. Садер Ем, *Латиноамерикански алтернативи*, Монд дипломатик, Февруари 2006
46. Стефанов Георги, *Теория на международните отношения*, УИ „Св. Кл. Охридски“, София, 1995
47. Стоичков Йордан, *Демокрацията в Латинска Америка през XXI век*, НБУ, София, 2007
48. Шевалие Франсоа, *История на Латинска Америка*, Кама, София, 2002
49. Справки на Министерство на външните работи и на Министерство на икономиката и енергетиката на Република България
50. Текстовете на договори и споразумения с латиноамериканските страни, осигурени от БТПП